

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

От: Професор, доктор на икономическите науки
Елизабета Кирилова Вачкова
Научни специалности: Икономика на труда – Управление на човешките ресурси, Организация и управление, Социално управление - Лесотехнически университет

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност 3.7 Администрация и управление.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 38-258/25.05.2022 г на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“

Автор на дисертационния труд: **Деница Димитрова Андонова**
Тема на дисертационния труд: **Корпоративни стратегии и програми за благополучие на служителите – фактор за повишаване на ефективността на организацията**

1. Информация за автора на дисертационния труд

Докторантката се е обучавала по докторска програма към катедра “Стопанско управление“ в Стопански факултет на Софийския университет по научна специалност „Администрация и управление“, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на СУ № РД 20-950/21.06.2018 г. Обучението е осъществено през периода 2019 -2022 г.

Деница Андонова е придобила последователно бакалавърска степен по Стопанско управление и магистърска степен по Управление и развитие на човешките ресурси в Софийски университет „Св. Кл. Охридски“.

Образователната стратегия, която докторантката следва, свидетелства за траен и целенасочен интерес към областта на корпоративното благополучие. Тя е сертифициран специалист по корпоративен уелнес, била е на специализации към Университета в Пенсилвания и Калифорнийския университет. В момента Деница

Андонова работи като експерт по корпоративен уелнес, треньор и обучител на индивидуални, групови и корпоративни клиенти.

Логичен резултат на цялостното професионално образование и кариера на докторантката е качеството на представения дисертационен труд, който се отличава с компетентност в областта на подобряването на благосъстоянието на работещите, задълбоченост и последователност на изследването, хомогенност на целия текст и полезност на получените резултати.

Индивидуалният план на Деница Андонова е изпълнен и успешно са положени всички изпити, които са заложи в докторската програма.

Не познавам лично докторантката, нямам общи публикации с нея, но представените автобиография и дисертация ми дават достатъчно основания да изразя мнение по резултатите от работата ѝ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд се състои от: увод, три глави, заключение, списък на информационните източници, включващ 234 източника, от които 47 на български език, 187 – на английски език (от тях 122 са интернет източника) и 4 приложения. Общият обем на материала е 210 страници, от които изложението обхваща 170 страници. Работата е илюстрирана с таблици и диаграми. Съдържанието е подредено логично. Стилът на изложението отговаря на изискванията за докторски дисертации, езикът е точен и професионален, изказът - ясен.

Стриктно са спазени стандартите за цитиране на използваните литературни източници. Авторката се представя като много ерудиран изследовател, с впечатляващи умения за работа с актуални чуждестранни източници.

Световната ковид пандемия промени коренно организацията на работата във фирмите, работата от дистанция създаде множество затруднения в управлението на фирмите, възникнаха нови проблеми, рязко се ускори потребността от ефективно управление на гъвкавата заетост. Високата заболяемост на работещите хора, необходимостта да се работи от вкъщи, където често отсъстват условия за работа, промяната на нормалната работна среда, на режима на труд и почивка и нарушаването на моделите на традиционните делови комуникации влошиха рязко физическото и психичното здраве на работещите хора в целия свят.

В този смисъл необходимостта от разработката е безспорна и тя има дългосрочен стратегически характер. В условията на здравна и икономическа кризи дефицитът в предлагането на необходимата работна сила за редица индустрии стана критичен. В същото време грижата за запазването на здравето на заетите хора и съхраняването и повишаването на тяхната работоспособност се превърна в стратегически приоритет на добрия мениджмънт. Ето защо всеки теоретичен и практико приложен принос в тази област е полезен и ценен.

От позицията на горе изложените съображения целта на дисертационния труд е актуална и аргументирана убедително. Направен е подробен анализ на текущото състояние на проблема в световната литература.

Подборът на използваната научна литература, включен в списъка показва богата ерудиция и умение за селектиране на източниците, полезни за конкретното изследване. Авторката оползотворява успешно широк спектър от ключови заглавия на утвърдени автори в българската и в англоезичната литература. Осведомеността ѝ по проблемите на дисертационния труд е на висотата на изискванията за образователната и квалификационна степен „доктор”. Впечатляващи са броят и селекцията на използваните англоезични литературни източници. В обзора на литературата е избегната често допусканата от докторантите слабост да се представят учебникарски текстове, добре известни становища и често коментирани познати проблеми.

Докторантката демонстрира задълбочено познаване на научната литература в изследваната област, но е пропусната възможността за извличане на важни обобщения и най-вече за ясно дефиниране на становища и конкретни понятия, които се приемат за работни в дисертацията. Оттук нататък произтичат и някои двусмислия в тълкуването и неясноти в разбирането за тях.

Първа глава е разработена много подробно, съдържа полезна и интересна информация, но обемът ѝ внася голяма диспропорция в цялостния текст. Част от текстовете в нея биха могли да се обобщят и включат във втора глава, най-вече извличането на конкретните работни понятия – така би се постигнал по-добър баланс между обемите на отделните глави.

Втора глава, която има ключово значение за дисертационното изследване повтаря някои от предходните текстове (стр.117 - стр.7), но

твърде пестеливо анализира, коментира и интерпретира получените резултати.

Предвид трудностите, които съпътстват организацията и провеждането на социологическите проучвания днес, считам за постижение на докторантката големият брой респонденти, които е успяла да привлече към изследването.

Трета глава представя лаконично основните резултати от изследването. Формулирани са конкретни препоръки за използването им в практиката на съвременното фирмено управление.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Следва да се оцени положително обстоятелството, че формулираните цели и задачи на дисертационния труд в основни линии са постигнати. Авторката умело работи с инструментите за събиране и анализ на данни и обобщаване на резултати. Познава и използва успешно съвременните методи за статистически анализ.

Тезата на дисертационния труд е доказана, формулираните хипотези са потвърдени.

Изводите и практическите препоръки са базирани на резултатите от проведените изследвания и са аргументирани. Изразена е личната преценка и позицията на авторката по разглежданите въпроси.

В съдържанието и на трите глави са развити интересни текстове, полезни за практиците, работещи в областта на управлението на благополучието на работещите.

Всички основни резултати и приноси на дисертационния труд представляват знание, запълващо липсващи елементи в достъпната у нас литература по проблемите на стратегическото управление на благополучието на работещите.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Посочените в автореферата приноси имат оригинален характер. С научна стойност оценявам приносите първи, втори и трети, а с практическа – четвърти и пети. Приносите са ранжирани правилно по тяхната значимост, но би следвало да бъдат обособени в две групи – теоретични и практико приложни.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

В автореферата авторката включва осем публикации по темата на дисертацията – пет от тях са в сборници от доклади от научни конференции и две – в сборници статии. Две от публикациите са на

английски език. Всички трудове са представени пред широката научна общественост в страната. Броят на публикациите надхвърля изискуемия минимум за образователната и научна степен „доктор”.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е изготвен коректно и в съответствие с общоприетите критерии за докторска дисертация. Съдържанието е изложено логично, ясно, сбито и в същото време отразява най-важните компоненти на труда. Коректно са представени най-важните резултати от изследването. Приносите са дефинирани правилно, но трябва да бъдат обособени в две групи: научни и практико-приложни, за да може читателят да се ориентира в същността и характера на изследването и ползите от него.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

1. Пропуск в разработката е пренебрегването на системния подход. Би следвало още в началото на работата да се покаже точното място на КПБС в цялостната система на стратегическото управление на организацията, утвърдено както в теорията, така и в световната практика на фирменото управление. Не е проследена и показана подчинеността на стратегиите за корпоративна социална отговорност и тази за благополучие на работещите. Известни са структурни модели, които ясно показват позиционирането им. Не е отделено подобаващо внимание на ролята на здравословните и безопасни условия на труда и релациите им с изследваната тема.

2. Липсва описание на функциите, които различните субекти на управлението във фирмата и извън нея би следвало да изпълняват в грижата за благополучието на работещите (стр.37).

3. Отсъстват точни формулировки на ключови използвани понятия (стр.39-43) или дефинирането на допускания, с които се прецизира разбирането им (например, «ефективност на организацията»).

4. Нарушен е балансът в обема на текстовете в трите глави: първа глава е развита на 100 страници, втора (която представлява най-голям интерес за читателя) едва – на 28 страници и трета глава – на 22 страници.

5. Неудачно е използването на: английската дума «айтъм» и изразът «промоция на здравето», както и честото използване на английската дума «уелнес».

6. Заглавията са много кратки и по тази причина – недостатъчно информативни. В тях не е прието да се използват съкращения (стр.21, 32 и други).

7. Въпросникът не е оформен коректно. В практиката има изобилие от добри стандарти, които биха могли да бъдат използвани.

Във връзка с това препоръчвам в бъдещи рабработки по темата:

- точно да се формулират използваните термини и ясно да се очертава понятийния апарат, ако е необходимо да се въведат необходими допускания;
- да се обръща повече внимание на системния подход, в частност при разпределението на ролите на субектите, участващи в управлението на благополучието на работещите;
- дизайнът на анкетите да се съобразява със съществуващите добри световни практики;
- да се прецизират заглавията (в конкретния случай, например, на стр.72 вместо въпрос, заглавието би могло да бъде «Разпределение на отговорностите при разработването на корпоративните стратегии за благополучие на служителите»

Към докторантката имам следните въпроси:

1. Какви са причините в България интересът към корпоративното благополучие да не е достатъчно голям? (стр.162 – 163)
2. На стр.164 правилно се обобщава, че работодателите придават най-голямо значение на ползите от корпоративното благополучие за подобряване на представянето, повишаване стойността на работодателската марка и възвръщаемостта на инвестициите в програмите. В достъпната литература известни ли са публикации по тези въпроси? Какви са препятствията пред провеждането на такива изследвания?
3. Известна ли е конкретна добра практика в България по изграждане на фирмени стратегии и програми за благополучие на работещите и от къде специалистите по УЧР могат да ползват полезен практически опит (включително полезни практически публикации) и има ли докторантката интерес към по-нататъшна работа в тази област?

8. Заключение

На основание на направения подробен анализ и оценка на актуалността, структурата и съдържанието на дисертационния труд и неговите приноси заключавам, че той е завършена разработка, която отговаря на критериите за докторска дисертация. Трудът съдържа богати проучвания и полезни приноси, написан е на висок професионален стил и е доказателство, че авторката притежава необходимите качества за придобиване на степента „Доктор”.

Предлагам на научното жури да присъди на Деница Димитрова Андонова образователната и научна степен „Доктор”.

Подпис: .....

/проф.д.ик.н.Елизабета Вачкова/

София, 18.08.2022 г.